

Lautaovi

Tämä ohje kuvailee perinteisen lautaoven valmistamisen kiilamaisilla pienoilla, puutapeilla eli karoilla lautojen välissä, lohenpyrstöliitoksella ja puunauloilla kiinnitettynä. Kohteena vanha aitta, josta vanha ovi on aikoinaan hajonnut, sitä on korjattu monella tavoin ja lopulta ovesta oli vain puolet jäljellä. Aikaa käsityökaluilla rakentamiseen kannattaa varata vähintään puoli, päivää.

- Lautaovi - laudoista, yleensä 20-25 mm paksuista kasattu ovi. Historiatietoa tähän.
- Piena - puusta höylätty kiilamainen oven osa, joka työnnetään oven lautoihin tehtyyn uraan. Kiilamaisuus estää pienen liikkumista. Liitoksena käytetään lohenpyrstön muotoista erittäin kestävää liitosta.
- Puutapit eli karat - laudat yhdistetään toisiinsa tekemällä niihin urat ja laittamalla "puulista" eli kara niiden sisälle. Tämä tekee ovesta tiiviin.

Näyttääkö vanha ovesi tältä? Korjaatko vanhan uusilla osilla vai teetkö uuden? Tämän voisi vielä korjata, tekemällä uudet pienat ja puuttuvat kaksi lautaa. Tässä tapauksessa päädyttiin uuden oven rakentamiseen.

Oven rakentamisessa käytetyt työkalut ylhäältä lueteltuna. Ohennushöylä, puunuija, katkaisusaha, vasara, vintiläpora, vetosaha, puukko, leveä ja kapea talta, puuporanterä, rullamitta, kynä, kulmamitta ja suorakulma. Kuvasta puuttuu sähkökäyttöinen pöytäpyörösaha eli sirkkeli, puristin ja höyläpenkki.

Työ aloitettiin katkaisemalla oviaukosta mitatuilla mitoilla laudat määrämittäisiin. Tässä tapauksessa 1800 mm pitkiksi. Lautojen paksuus oli 22 mm (yleinen käytetty lautaoven paksuus 20-25 mm) ja leveys on 150 mm eli lautoja tuli kuusi vierekkäin. Laudat olivat rakennuspuusepäntuotteita eli ne olivat rauhassa kuivaneita, suorina, kylläkin hiukan oksaisia, ja niitä oli jo ennestään säilytetty ulkona mihin ovikin tulee, joten suurta elämistä ei tule tapahtumaan. Lautoihin ajettiin keskelle 6 mm leveä ja 25 mm syvä rako pöytäpyörösahalla kääntämällä lauta niin että samaa uraa ajettiin kahdelta puolelta, koska terä on vain 4 mm leveä. Oven reunimmaisiiin lautoihin ajettiin ura vain toiselle syrjälle. Tämän jälkeen laudat aseteltiin vuorotellen sydänpuoli päälle- ja alaspäin pöydälle ja katsottiin laudat muutenkin esteettisesti hyvin.

Sirkkelillä ajettiin 5,5 mm paksut, 45 mm leveät ja 1800 mm pitkät listat eli tapit. Laudat lyötiin niillä pareittain kiinni eli syntyi kolme kahden laudan yksikköä. Jos käytössä olisi käsipyörösaha, kannattaa kaikki laudat liittää yhteen. Liimaa ei käytetä!

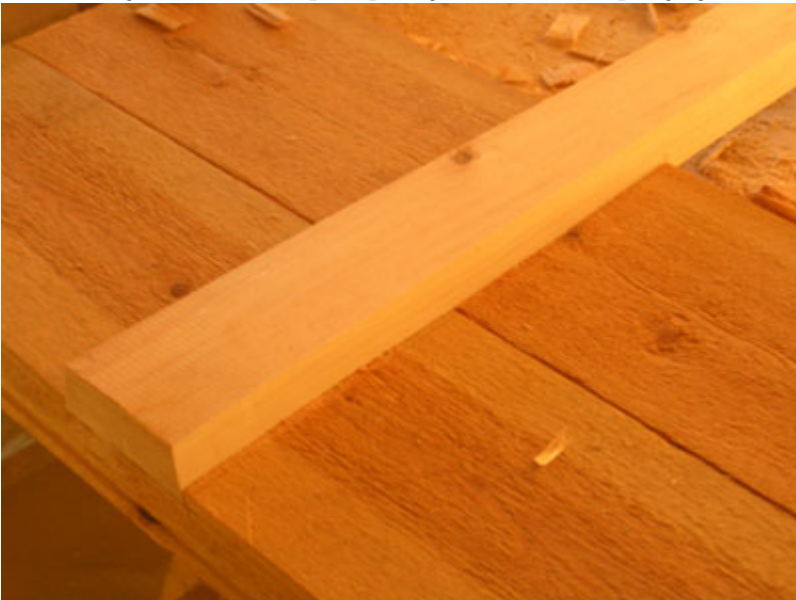
Vanhasta kerrossängyn laidasta sahattiin koko oven levyinen pala ja siihen piirrettiin vastakkain kiilamaiset pienat, jotka suippenevat tasaisesti kummaltakin puolelta. Pienat sahattiin muotoonsa sirkkelillä. Tämän jälkeen niitä ohennettiin ohennushöylällä niin että pienan päälipinta ohenee eli laskee saranapuolelta kärkeen 5 mm.

Pienan sivuja viistottiin ohennushöylällä sopivasti. Apuna käytettiin kulmamittaa.

Koska liitos tehtiin käsityövälinen, päädyin tekemään liitoksen katkaisusahalla, jonka takia laudat on liitetty toisiinsa pareittain sahaamisen helpottamiseksi. Ovi asetettiin pöydälle sisäpuoli ylöspäin suoraan kulmaan ja ristimitalla kulmasta kulmaan tarkistettiin oven suoruus. Koska vanhat saranat tulivat uudestaan käyttöön ja niiden toinen pää oli aitassa kiinni, käytiin mittaamassa saranoiden tarkat keskikodot ja merkittiin ne oveen. Pienojen keskikohta asetettiin samaiseen kohtaan ja piirrettiin pienan reunoja pitkin kynällä viivat oveen. Joissakin ovimalleissa pienan kapeammat kärjet osoittavat oven päätyihin päin eli tulevat vinoon, tässä tapauksessa mukailtiin alkuperäistä tyyliä ja asetettiin ne suoraan. Piirrettyjen viivojen sisäpuolelle piirrettiin samansuuntaiset apuviivat noin 5 mm etäisyydelle. Kulmamitalla piirrettiin tästä viivasta sama kulma kuin pienoissa laudan syrjään ulospäin. Lautapari otettiin vuorotellen käsittelyyn, kiristettiin puristimella toisiinsa kiinni ja sahattiin aivan aluksi tehtyihin úriin asti syvät urat ja keskelle yksi suora ura. Leveällä taltalla taltattiin ylimääräinen puu pois ja tasoitettiin pohja ja sivut mahdollisimman tasaiseksi.

Kun jokainen pari oli taltattu, sovitettiin siihen tarkoitettua pienaa ja tarvittaessa hiukan säädettiin ohennushöylällä pienasta pois että liitoksesta tuli tiukka mutta ei niin että pienaa pitäisi kovasti hakata paikoilleen. Lauta voi alkaa jopa halkeamaan, liitos on erittäin kestävä! Kynällä merkittiin pianaan kohdat, jotta tiedettiin mikä pienan kohta tulee mihinkin kohtaan ovea ja näin parilaudat voitiin tehdä erillään tietäen että lopullisessa yhdistämisessä piena menee yhtä helposti koko oven läpi paikoilleen.

Pienan reunat höylättiin niin että pienasta tuli päälipuolelta kulmikkaan pyöreä. Koska lautaoven pienat ovat oven sisäpuolella ja näinollen ne uppoavat karmien sisään, täytyy pienoista ottaa pieni pala pois kummastakin päästä. Hiukan viisto sahaus oven pintaa kohti tehtiin noin 30 mm päästä reunasta ja pala sahattiin irti vetosahalla oven pintaa pitkin. Reuna viimeisteltiin puukolla. Tämän jälkeen ovien päälipuolelta porattiin 8 mm reiät lautojen läpi pienaan, mutta ei aivan läpi asti. Vaihtelevasti yksi tai kaksi reikää per lauta, saranoiden alle jääviin lautoihin ei ollenkaan. Reikiin lyötiin puukolla veistetyt hiukan kiilamaiset puunaulat ilman liimaa. Puutapit katkaistiin oven pintaa pitkin vetosahalla. Oven ylä- ja alareuna viimeisteltiin puukolla, katsottiin että tapit ovat tasassa ja muutenkin ovi siisti.

Ovi asetettiin paikoilleen aittaan tarkasti oikeaan kohtaansa ja lyötiin väliaikaisesti pienellä naulalla ylhäältä roikkumaan yläkarmista. Vanhat taotut rautasaranat asetettiin paikoilleen ja oikeisiin kohtiinsa. 4" nauloilla lyötiin saranat ulkopuolelta lautojen ja pienojen läpi. Tässä voitaisiin käyttää myös aitoja taottuja nauloja, joita saa esimerkiksi Rakennusapteekista Billnäsistä. Ovi irroitettiin ja läpi tulleet naulat käännettiin koukuksi ja lyötiin pienan sisään. Tätä kutsutaan kotkaamiseksi (kotkata).

Vanhat vuorilaudat naulattiin takaisin ja oveen kiinnitettiin haka

Lautaovi valmiina. Tarvittaessa se voidaan purkaa ja vaihtaa rikkoontunut osa siitä. Ovesa on käytetty ainoastaan puuta ja rautanauvoja.